

ΠΙΕΡ ΛΕΜΕΤΡ

Ο καθρέφτης των δεινών μας

Μετάφραση: Έφη Κορομηλά

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

1

Όσοι νόμιζαν πως ο πόλεμος θ' άρχιζε σύντομα, είχαν απαυδήσει από καιρό, και πρώτος ο κύριος Ζιλ. Είχαν περάσει πάνω από έξι μήνες μετά τη γενική επιστράτευση και το αφεντικό της Μικρής Μποέμ είχε πάψει να το πιστεύει. Τις ώρες που σέρβιραν το μεσημεριανό φαγητό, η Λουίζ τον είχε ακούσει μάλιστα να δηλώνει ότι τελικά «ποτέ κανείς δεν είχε πιστέψει πραγματικά σ' αυτόν τον πόλεμο». Κατά τη γνώμη του, τούτη η σύγκρουση δεν ήταν παρά ένα τεράστιο διπλωματικό νταραβέρι σε ευρωπαϊκή κλίμακα, με θεαματικούς πατριωτικούς λόγους, βροντερές ανακοινώσεις, μια γιγαντιαία παρτίδα σκακιού στην οποία η γενική επιστράτευση δεν ήταν παρά ένας επιπλέον γύρος. Είχαν πράγματι υπάρξει εδώ κι εκεί κάποιοι νεκροί –«Σίγουρα περισσότεροι απ' όσους μας λένε!»–, η αναταραχή στη Σαρ τον προηγούμενο Σεπτέμβρη είχε στοιχίσει, όπως και να το κάνουμε, τη ζωή σε διακόσιους με τριακόσιους φουκαράδες, όμως «αυτό δεν είναι πόλεμος!» έλεγε βγάζοντας το κεφάλι του απ' την πόρτα της κουζίνας. Οι αντιασφυξιογόνες μάσκες που τους είχαν μοιράσει το φθινόπωρο, ξεχασμένες σήμερα σε μια άκρη του μπουφέ, είχαν γίνει

αντικείμενο καυστικών σχολίων στις γελοιογραφίες. Ο κόσμος κατέβαινε στα καταφύγια με μοιρολατρική διάθεση, σαν να τηρούσε ένα μάλλον άχρηστο πρωτόκολλο, ήταν συναγερμένοι χωρίς αεροπλάνα, ένας πόλεμος χωρίς μάχες που τρέναρε συνέχεια. Το μόνο συγκεκριμένο πράγμα ήταν ο εχθρός, ο ίδιος πάντα, αυτός με τον οποίο υπόσχονταν να αλληλοσφαχτούν για τρίτη φορά μέσα σε μισόν αιώνα, αλλά ούτε αυτός έδειχνε διατεθειμένος να ριχτεί άφοβα στη μάχη. Σε σημείο που, την άνοιξη, το Γενικό Επιτελείο είχε επιτρέψει στους στρατιώτες που βρίσκονταν στο μέτωπο... (εδώ, ο κύριος Ζιλ περνούσε την πετσέτα της κουζίνας στο άλλο του μπράτσο και έδειχνε με τον δείκτη τον ουρανό για να τονίσει το εξωφρενικό του πράγματος)... να καλλιεργήσουν λαχανόκηπους! «Σας τ' ορκίζομαι...» αναστέναζε.

Γ' αυτό και η πραγματική έναρξη των εχθροπραξιών, αν και έγινε στα βόρεια της Ευρώπης, υπερβολικά μακριά κατ' αυτόν, του είχε ξαναφτιάξει τη διάθεση. Βροντοφώναζε εις επήκοον όλων πως «με τη νίλα που θα πάθει ο Χίτλερ απ' τους Συμμάχους εκεί πάνω στο Νάρβικ, δεν πρόκειται ν' αντέξει για πολύ καιρό», και καθώς εκτιμούσε ότι η υπόθεση είχε ήδη λήξει, μπορούσε να αφιερωθεί και πάλι στα αγαπημένα του θέματα γκρίνιας: ο πληθωρισμός, η λογοκρισία στις εφημερίδες, οι μέρες χωρίς απεριτίφ, η λούφα όσων τοποθετούνταν σε ειδικές υπηρεσίες, ο αυταρχισμός των εποπτών στις συνοικίες (προπαντός του Φρομπερβίλ, εκείνης της παλιάς караβάνας), οι ώρες της απαγόρευσης κυκλοφορίας, η τιμή του κάρβουνου, τίποτα δεν του γλίτωνε. Μοναδική εξαίρεση η στρατηγική του στρατηγού Γκαμλέν, τον οποίο θεωρούσε άπιαστο.

«Αν έρθουν, θα 'ναι απ' το Βέλγιο, το 'χουμε προβλέψει. Κι εκεί, εγώ σας το λέω, τους περιμένουμε!»

Η Λουίζ, κρατώντας ένα πιάτο με πράσα με βινεγκρέτ κι ένα με πατσά ποδαράκι, είδε την γκριμάτσα ενός πελάτη που μουρμούρισε, δύσπιστος:

«Προβλέπει, προβλέπει...»

«Μα επιτέλους!» εξανέστη ο κύριος Ζιλ επιστρέφοντας στον πάγκο του. «Από πού θες να 'ρθουν;»

Με το ένα του χέρι μάζεψε τις αυγοθήκες για τα σφιχτά αυγά.

«Εδώ, έχεις τις Αρδέννες: απροσπέλαστες!»

Με την υγρή πετσέτα του χάραξε ένα μεγάλο κυκλικό τόξο.

«Εδώ, έχεις τη γραμμή Μαζινό: απροσπέλαστη! Από πού λοιπόν θες να 'ρθουν; Μόνο το Βέλγιο μένει».

Κι αφού ολοκλήρωσε την επίδειξή του, αποσύρθηκε στην κουζίνα του μουρμουρίζοντας.

«Διάολε, δε χρειάζεται να 'σαι στρατηγός για να το καταλάβεις...»

Η Λουίζ δεν άκουσε τη συνέχεια της συζήτησης επειδή το δικό της πρόβλημα δεν ήταν οι στρατηγικές χειρονομίες του κυρίου Ζιλ αλλά ο γιατρός.

Έτσι τον αποκαλούσαν' «ο γιατρός», έλεγαν, εδώ και είκοσι χρόνια που ερχόταν κάθε Σάββατο και καθόταν στο ίδιο τραπέζι, κοντά στην τζαμαρία. Με τη Λουίζ δεν είχε ανταλλάξει ποτέ πάνω από λίγες λέξεις, ευγενέστατος πάντα, χαίρετε, αντίο. Εμφανιζόταν κατά τις δώδεκα το μεσημέρι, καθόταν με την εφημερίδα του. Αν και δεν διάλεγε ποτέ τίποτ' άλλο απ' το επιδόρπιο της ημέρας, η Λουίζ το

θεωρούσε θέμα τιμής να παίρνει την παραγγελία του, που την έδινε με άχρωμη και σιγανή φωνή, «το κλαφουτί,* ναι, πολύ καλά» έλεγε.

Διάβαζε τις ειδήσεις, κοίταζε έξω τον δρόμο, έτρωγε, άδειαζε την καράφα του και γύρω στις δύο, την ώρα που η Λουίζ παρέδιδε ταμείο, σηκωνόταν, δίπλωνε την *Paris-Soir* του, την άφηνε στην άκρη του τραπεζιού, έβαζε το φιλοδώρημα στο πιατάκι, χαιρετούσε κι έφευγε απ' το καφέ-εστιατόριο. Ακόμα και τον περασμένο Σεπτέμβριο, όταν το μαγαζί βρισκόταν σε μεγάλο αναβρασμό εξαιτίας της γενικής επιστράτευσης (ο κύριος Ζιλ ήταν σε μεγάλες φόρμες εκείνη τη μέρα, θα 'θελε πραγματικά να του εμπιστευτούν τη διοίκηση του Γενικού Επιτελείου), ο γιατρός δεν είχε αλλάξει τις συνήθειές του στο παραμικρό.

Και ξαφνικά, πριν από τέσσερις εβδομάδες, τη στιγμή που η Λουίζ του έφερνε την κρεμ μπριλέ με γλυκάνισο, της είχε χαμογελάσει, είχε σκύψει προς το μέρος της και της είχε ζητήσει κάτι.

Αν της είχε προτείνει να την πηδήξει, η Λουίζ θα 'χε αφήσει το πιάτο στο τραπέζι, θα του είχε δώσει ένα χαστουίκι και θα είχε συνεχίσει ατάραχη τη δουλειά της, ενώ ο κύριος Ζιλ θα είχε χάσει μόνο τον πιο παλιό πελάτη του. Αλλά δεν ήταν αυτό. Ήταν σεξουαλικό, ναι, σίγουρα, αλλά ήταν... Πώς να το πει...

«Να σας δω γυμνή» είχε πει ήρεμα ο γιατρός. «Μόνο μια φορά. Μόνο να σας κοιτάξω, τίποτ' άλλο».

---

* Είδος κέικ με φρούτα. (Οι σημειώσεις είναι της μεταφράστριας, εκτός εάν δηλώνεται διαφορετικά.)

Η Λουίζ τα 'χε χάσει, δεν ήξερε τι ν' απαντήσει· είχε κοκκινίσει σαν να ήταν δικό της το φταιξιμο, είχε ανοίξει το στόμα, αλλά δεν της ερχόταν τίποτα. Ο γιατρός είχε κιάλας γυρίσει στην εφημερίδα του. Η Λουίζ είχε αναρωτηθεί μήπως το είχε φανταστεί.

Ώση ώρα σέρβριρε, δεν μπορούσε να βγάλει απ' το μυαλό της αυτή την παράξενη πρόταση, περνώντας απ' την απορία στον θυμό, αλλά και νιώθοντας αόριστα ότι ήταν λίγο αργά, ότι έπρεπε να είχε σταθεί αμέσως μπροστά στο τραπέζι, με τις γροθιές σφιγμένες στη μέση, και να υψώσει τη φωνή, να το κάνει βούκινο στους πελάτες, να τον ντροπιάσει... Η οργή φούντωνε μέσα της. Το ξέσπασμα το προκάλεσε ένα πιάτο που της έφυγε απ' το χέρι κι έσπασε πάνω στα πλακάκια. Όρμησε προς την αίθουσα.

Αλλά ο γιατρός είχε φύγει.

Η εφημερίδα του ήταν διπλωμένη στην άκρη του τραπεζιού.

Τη μάζεψε με φούρια και την πέταξε στο καλάθι των ακρήστων. «Μπα, Λουίζ, τι σ' έπιασε;» θίχτηκε ο κύριος Ζιλ που θεωρούσε την *Paris-Soir* του γιατρού και τις ξεχασμένες ομπρέλες ιερά λείψανα.

Έβγαλε την εφημερίδα απ' το καλάθι και την ίσιωσε με την παλάμη του, ρίχνοντας στη Λουίζ ένα απορημένο βλέμμα.

Η Λουίζ ήταν έφηβη όταν είχε αρχίσει να δουλεύει τα Σάββατα στη Μικρή Μποέμ, όπου ο κύριος Ζιλ ήταν ιδιοκτήτης και μάγειρας. Ήταν ένας παχύς άντρας, με αργές κινήσεις, χοντρή μύτη, μια τριχωτή ζούγκλα στ' αυτιά, πιγούνι τραβηγμένο κάπως προς τα μέσα και σταχτί

μουστάκι. Φορούσε μονίμως κάτι πανάρχαιες τσόχινες παντόφλες κι έναν μαύρο μπερέ, στρογγυλό, που τύλιγε το κρανίο του, κανείς δεν μπορούσε να περηφανευτεί ότι τον είχε δει ποτέ ξεσκουφωτο. Μαγείρευε για τριάντα άτομα περίπου. «Παριζιάνικη κουζίνα!» έλεγε υψώνοντας το δάχτυλο, επέμενε σ' αυτό. Και μόνο ένα πιάτο, «όπως στο σπίτι, αν οι πελάτες θέλουν επιλογές, δεν έχουν παρά να πάνε απέναντι». Πέπλο μυστηρίου κάλυπτε τη δραστηριότητά του. Κανείς δεν μπορούσε να καταλάβει πώς αυτός ο βαρύς κι αργοκίνητος άντρας, που έδινε την εντύπωση ότι βρισκόταν συνέχεια πίσω απ' τον πάγκο του, κατάφερνε να μαγειρεύει τόσο πολλά γεύματα και τόσο καλής ποιότητας. Το εστιατόριο ήταν πάντα γεμάτο, θα μπορούσε να σερβίρει και τα βράδια και τις Κυριακές, και μάλιστα να το μεγαλώσει, κάτι που ο κύριος Ζιλ δεν θέλησε ποτέ να κάνει. «Όταν παρανοίγεις την πόρτα, δεν ξέρεις ποτέ ποιος θα μπει μέσα» έλεγε, και πρόσθετε: «Ξέρω γω τι λέω...», φράση αινιγματική που έμενε να αιωρείται σαν προφητεία.

Είχε προτείνει ο ίδιος στη Λουίζ να τον βοηθάει με την αίθουσα, τη χρονιά που η γυναίκα του, την οποία κανείς δεν θυμόταν πια, το 'χε σκάσει με τον γιο του καρβουνιάρη της οδού Μαρκαντέ. Αυτό που ήταν στην αρχή μια εξυπηρέτηση σ' έναν γείτονα είχε συνεχιστεί κι όταν η Λουίζ σπούδαζε στην Παιδαγωγική Ακαδημία. Και μετά, όταν διορίστηκε δασκάλα, πολύ κοντά, στο δημοτικό σχολείο στην οδό Νταμρεμόν, δεν θέλησε ν' αλλάξει τις συνήθειές της. Ο κύριος Ζιλ την πλήρωνε τοις μετρητοίς, στρογγυλεύοντας γενικά το ποσό προς τα πάνω, το έκανε γκρι-

νιάζοντας, σαν να ήταν δική της απαίτηση που εκείνος τη δεχόταν με βαριά καρδιά.

Τον γιατρό, η Λουίζ είχε την εντύπωση πως τον ήξερε από πάντα. Γι' αυτό και της φαινόταν πιο ανήθικο το γεγονός ότι την είχε δει να μεγαλώνει, παρά το ότι ήθελε να τη δει γυμνή. Έβρισκε στην πρότασή του κάτι αιμομικτικό. Επιπλέον, είχε χάσει πρόσφατα τη μητέρα της. Πώς μπορεί να προτείνει κανείς τέτοιο πράγμα σε μια ορφανή; Η αλήθεια είναι ότι είχαν περάσει επτά μήνες απ' τον θάνατο της κυρίας Μπελμόν και έξι από τότε που η Λουίζ είχε βγάλει το πένθος. Το επιχείρημα της φάνηκε τόσο φτωχό, που μόρφασε.

Αναρωτήθηκε τι μπορεί να φανταζόταν ένας γέρος άντρας σαν αυτόν για να θέλει να τη δει γυμνή. Γδύθηκε και στάθηκε μπροστά στον ολόσωμο καθρέφτη του δωματίου της. Ήταν τριάντα χρονών, η κοιλιά της ήταν τελείως επίπεδη και το εφηβιαίο της είχε ένα ανοιχτό απαλό καστανό χρώμα. Γύρισε στο πλάι. Ποτέ δεν της άρεσε το στήθος της, της φαινόταν υπερβολικά μικρό, της άρεσε όμως πολύ ο πισινός της. Είχε το τριγωνικό πρόσωπο της μητέρας της, τονισμένα ζυγωματικά, ανοιχτά γαλάζια μάτια κι ένα όμορφο αν και ελαφρώς πεταχτό στόμα. Παραδόξως, το πρώτο πράγμα που πρόσεχε κανείς πάνω της ήταν τα σαρκώδη χείλη της, ενώ ούτε χαμογελαστή ήταν ούτε φλύαρη, δεν είχε υπάρξει ποτέ, ούτε ως παιδί. Στη γειτονιά, απέδιδαν πάντα τη σοβαρότητά της στις δοκιμασίες που είχε περάσει, ένας πατέρας που είχε πεθάνει το 1916, ένας θεός έναν χρόνο μετά και μια καταθλιπτική μητέρα που περνούσε σχεδόν όλες τις ώρες της πίσω απ' το παράθυρο, με το

βλέμμα καρφωμένο στην αυλή. Ο πρώτος άντρας που είχε ρίξει στη Λουίζ μια γλυκιά ματιά ήταν ένας βετεράνος του Μεγάλου Πολέμου με το μισό πρόσωπο φαγωμένο από θραύσμα οβίδας· υπέροχα παιδικά χρόνια, μα την αλήθεια.

Η Λουίζ ήταν ωραία κοπέλα, αλλά δεν ήθελε να το παραδεχτεί. «Υπάρχουν δεκάδες πολύ πιο όμορφες από μένα» επαναλάμβανε στον εαυτό της. Είχε γνωρίσει επιτυχίες με τ' αγόρια, αλλά «όλες οι κοπέλες έχουν επιτυχίες, αυτό δεν σημαίνει τίποτα». Όταν έγινε δασκάλα, δεν έπαυε ν' αποκρούει τους συναδέλφους και τους διευθυντές (όποτε δεν ήταν πατεράδες μαθητών) που προσπαθούσαν να της βάλουν χέρι στους διαδρόμους, αλλά ούτε κι αυτό ήταν περριεργο, παντού το ίδιο γινόταν. Δεν της είχαν λείψει ποτέ οι θαυμαστές. Ένας απ' αυτούς ήταν ο Αρμάν. Τρία χρόνια. Προσοχή, αρραβωνιασμένοι κανονικά! Η Λουίζ δεν ήταν απ' αυτές που ρίχνουν την υπόληψή τους βορά στους γείτονες. Εκείνος ο αρραβώνας ήταν μια φοβερή ιστορία. Η κυρία Μπελμόν είχε πράξει σοφά αφήνοντας τα πάντα στα χέρια της μητέρας του Αρμάν, την τελετή, την ευλογία, τη δεξίωση, πάνω από εξήντα καλεσμένοι και ο κύριος Ζιλ, μέσα στο φράκο του (η Λουίζ έμαθε αργότερα ότι το είχε νοικιάσει σ' ένα μαγαζί με θεατρικά κοστούμια και σκηνικά, του ήταν υπερβολικά στενό παντού, εκτός απ' το παντελόνι που δεν σταματούσε να το σηκώνει όπως όταν έβγαινε απ' την κουζίνα του) και με γυαλισμένα σκαρπίνια που έκαναν τα πόδια του να μοιάζουν με ποδαράκια Κινέζας, ο κύριος Ζιλ λοιπόν που παρίστανε τον μεγαλοϊδιοκτήτη αφού είχε κλείσει το εστιατόριό του για να διαθέσει την αίθουσα. Η Λουίζ δεν έδινε δεκάρα για όλα αυτά, βια-

ζόταν να πάει στο κρεβάτι με τον Αρμάν, ήθελε απ' αυτόν ένα παιδί. Που δεν ήρθε ποτέ.

Η ιστορία τράβηξε σε μάκρος. Στη γειτονιά, ο κόσμος δεν καταλάβαινε. Στο τέλος έφτασαν να στραβοκοιτάζουν τους αρραβωνιασμένους, τρία χρόνια μαζί χωρίς να παντρεύονται, δεν είναι πράγματα αυτά. Ο Αρμάν ζητούσε τον γάμο, επέμενε, η Λουίζ όμως περίμενε να της σταματήσει η περίοδος για να πει το ναι, και κάθε μήνα το ανέβαλλε. Οι περισσότερες κοπέλες κάνουν την προσευχή τους να μη μείνουν έγκυες πριν από τον γάμο, η Λουίζ ήταν το αντίθετο, πρώτα το παιδί, αλλιώς γάμος δεν γίνεται. Αλλά το παιδί δεν ερχόταν.

Μέσα στην απελπισία της, η Λουίζ έκανε μια τελευταία προσπάθεια. Αφού δεν μπορούσαν να κάνουν παιδιά, θα έπαιρναν ένα απ' το ορφανοτροφείο, υπήρχαν τόσα δυστυχημένα. Ο Αρμάν το πήρε ως προσβολή στον ανδρισμό του. «Γιατί να μη μαζέψουμε το σκυλί που τρώει απ' τα σκουπίδια, κι αυτό αναγκεμένο είναι!» είπε. Η συζήτηση ξέφυγε, δεν ήταν η πρώτη φορά, μάλωναν σαν παντρεμένο ζευγάρι. Τη μέρα που έγινε λόγος για υιοθεσία, ο Αρμάν έφυγε έξαλλος για το σπίτι του και δεν ξαναγύρισε ποτέ.

Η Λουίζ ανακουφίστηκε, επειδή πίστευε ότι εκείνος έφταιγε. Ο χωρισμός ξεσήκωσε σούσουρο στη γειτονιά! «Και λοιπόν» ωρνούταν ο κύριος Ζιλ «αφού δεν θέλει το κορίτσι! Θέλετε δηλαδή να την παντρέψετε με το ζόρι;» Έπαιρνε όμως κατά μέρος τη Λουίζ: «Πόσων χρονών είσαι, Λουίζ; Μια χαρά είναι ο Αρμάν σου, τι παραπάνω θέλεις;», αλλά αυτά τα 'λεγε με πνιχτή φωνή, σχεδόν δισταζοντας, και πρόσθετε: «Ένα παιδί, ένα παιδί, μα θα 'ρθει και το

παιδί! Χρειάζονται χρόνο αυτά τα πράγματα!» και γύριζε βιαστικά στην κουζίνα του, «αυτό μου 'λειπε τώρα, να μου χαλάσει η μπεσαμέλ...»

Με τον Αρμάν, περισσότερο απ' όλα τη στενοχωρούσε το παιδί που δεν της είχε δώσει. Αυτό που μέχρι τότε δεν ήταν παρά μια ανικανοποίητη επιθυμία τής έγινε έμμονη ιδέα. Βάλθηκε να θέλει οπωσδήποτε παιδί, ένα οποιοδήποτε παιδί, ακόμα κι αν έτσι θα γινόταν δυστυχισμένη. Στη θέα ενός μωρού μέσα σε καρτσάκι η καρδιά της σφιγγόταν. Καταριόταν τον εαυτό της, τον σιχαινόταν, πεταγόταν απ' τον ύπνο μες στη νύχτα, σίγουρη πως είχε ακούσει ένα μωρό να ουρλιάζει, σκόνταφτε πάνω στα έπιπλα, έτρεχε στον διάδρομο, άνοιγε την πόρτα, η μητέρα της έλεγε: «Όνειρο είναι, Λουίζ», και την αγκάλιαζε, την πήγαινε πίσω στο κρεβάτι της σαν να 'ταν ακόμη κοριτσάκι.

Ο καθρέφτης των δεινών μας

ΑΠΡΙΛΙΟΣ, 1940

Τα γερμανικά στρατεύματα προελαύνουν προς το Παρίσι, ο γαλλικός στρατός βρίσκεται σε άτακτη υποχώρηση και εκατοντάδες χιλιάδες άνθρωποι τρέπονται σε φυγή, χωρίς τρόφιμα, χωρίς νερό, χωρίς βενζίνη για τα αυτοκίνητά τους, αναζητώντας κάποιο ασφαλές μέρος.

Την ίδια στιγμή μια τριαντάχρονη δασκάλα, η Λουίζ, τρέχει γυμνή στο μπουλβάρ Μονπαρνάς. Ποια είναι η τραγική εμπειρία που μόλις βίωσε; Γιατί θα κατηγορηθεί για εκβιασμό;

Η Λουίζ θα βυθιστεί μέσα στην τρέλα μιας εποχής που όμοιά της δεν είχε υπάρξει στην ιστορία. Συνοδευόμενη από τον πιστό κύριο Ζιλ θα πάρει κι αυτή τον δρόμο της φυγής, διανύοντας συγχρόνως και τη διαδρομή της προσωπικής της ιστορίας στην προσπάθειά της να εξιχνιάσει το οδυνηρό μυστικό που διέλυσε τη ζωή της μητέρας της.

Καθώς ολόκληρη η Γαλλία καταλαμβάνεται από τον πανικό της εξόδου και βουλιάζει στο χάος, μέσα από το σκηνικό του πολέμου αναδύονται ήρωες αλλά και δειλοί, ψεύτες και απατεώνες, αλλά και άνθρωποι με ειλικρινή αισθήματα, υψηλές αξίες και καλές προθέσεις.

Οικογενειακά μυστικά, σπουδαίοι χαρακτήρες, δυνατή αφήγηση, ανατροπές, σκωπτικό και τραγικό ύφος. Το ταλέντο του Πιερ Λεμέτρ, βραβευμένου με το Γκονκούρ για το έργο του Καλή αντάμωση εκεί ψηλά, φτάνει εδώ στην κορύφωσή του.